

Redegørelse fra Praksisudvalget til ledelsesteamet på Københavns Universitet om

Aftalt Hemmeligholdelse

Afgivet den 23. december 2009

1. Indledning

1.1. Ledelsesopdraget

Ledelsesteamet anmodede på et møde den 24. juni 2009 Praksisudvalget om en udtalelse vedrørende aftalt hemmeligholdelse.

Baggrunden for opdraget er, at rektor på mødet spurgte, om der findes eksempler på aftaler med en begrænsning i forskerens ret til at publicere i forskningssamarbejder med eksterne parter.

På mødet konkluderede rektor, at man ikke på Københavns Universitet (KU) vil acceptere kontrakter, der forhindrer forskeren i at publicere. KU kan maksimalt acceptere, at det aftales, at en eventuel publicering udskydes.

1.2. Udvalgets arbejde

Udvalget har holdt i alt to møder med denne redegørelse på dagsordenen, henholdsvis den 7. september og den 8. december 2009.

På denne baggrund afgiver udvalget sin redegørelse i enighed.

Med e-mail af 11. september 2009 foretog Praksisudvalget en høring af fakulteterne og Forskning & Innovation ved KU om deres praksis omkring hemmeligholdelsesklausuler.

Med e-mail af 20. oktober 2009 foretog udvalget en høring af de øvrige danske universiteter om deres praksis omkring hemmeligholdelsesklausuler.

De modtagne høringssvar er indarbejdet under henholdsvis pkt. 4 og 5.

1.3. Nærmere om opdraget og redegørelsens genstand

Udvalget forstår opdraget således, at ledelsesteamet ønsker 1) en redegørelse for praksis mht. aftaler om hemmeligholdelse i forbindelse med forskningssamarbejde og 2) en redegørelse for Praksisudvalgets opfattelse af hemmeligholdelsesklausuler i lyset af rektors konklusion.

Redegørelsens genstand er på denne baggrund alene hemmeligholdelse af forskningsresultater, som bundes i formelle aftaler (herunder både skriftlige og mundtlige). Udvalget bemærker i den forbindelse, at hemmeligholdelse i praksis vil kunne komme til udtryk på mange andre måder herunder som resultat af selvcensur eller i forbindelse med tilrettelæggelsen af forskningsopgaver f.eks. ved en ”privatisering”, hvor opgaver løftes ud af universitetsregi og udføres i et privat selskab som konsulentopgaver el.lign.

Udvalget har ikke fundet, at opdraget har lagt op til en nærmere inddragelse af disse uformelle aspekter af problemstillingen, men noterer dog, at der ud over de formelle aftaler kan være en lang række forhold, som kan føre til en uønsket hemmeligholdelse af forskning. Dele af dette mørketal vil være reguleret mere eller mindre direkte af reglerne om bibeskæftigelse, men det reelle omfang af hemmeligholdelse er utvivlsomt meget større end effekten af de formelle aftaler, som drøftes i det følgende.

Det er udvalgets opfattelse, at de nedenfor angivne betragtninger og især udgangspunktet om, at den forskning, der bedrives ved KU, skal være offentlig tilgængelig, medmindre der foreligger helt særlige, konkrete omstændigheder, bør gælde for alle aspekter af forskning, som foregår i tilknytning til KU.

2. Aftaler om hemmeligholdelse

I det følgende markeres først udgangspunktet, som er et krav om offentliggørelse. Derpå drøftes de særlige omstændigheder, som vil kunne begrunde en fravigelse herfra.

2.1. Udgangspunktet er krav om offentliggørelse

Det er udvalgets udgangspunkt, at den forskning, der bedrives ved KU, skal være offentlig tilgængelig. Der består således en åbenbar spænding mellem universitetets forpligtelse til at sikre offentliggørelsen af forskningsresultater og et ønske om hemmeligholdelse. Denne spænding skal efter udvalgets opfattelse normalt udløses på en måde, som er ubetinget til gavn for hensynet til offentliggørelse af forskningsresultater.

Udvalget anerkender dog også, at der kan være legitime grunde til at hemmeligholde oplysninger erhvervet i forbindelse med forskningsprojekter herunder især i forbindelse med 1) eksternt finansierede projekter og 2) projekter med eksterne parter, hvor forskere får adgang til fortrolige oplysninger så som erhvervshemmeligheder. I det første tilfælde vil hemmeligholdelsen rette sig mod forskningsresultatet. I det andet vil hemmeligholdelsen rette sig mod de pågældende oplysninger, som typisk leveres, før projektet påbegyndes, og hemmeligholdelse af egentlige forskningsresultater kommer normalt ikke på tale.

2.2. Legitime grunde til hemmeligholdelse

2.2.1. Ekstern finansiering

Det er antaget i praksis, at ekstern finansiering i visse tilfælde kan begrunde hemmeligholdelse af forskningsresultater. Med henblik på nærmere at identificere de tilfælde, hvor hemmeligholdelse kan komme på tale, sondres gerne mellem følgende tre finansieringsmodeller:

1. Egenfinansieret forskning er den forskning, der fuldt ud er finansieret af de offentlige forskningsinstitutioners tilskud på finansloven.
2. Samfinansieret forskning er forskning, som er finansieret af både en forskningsinstitution og en ekstern (privat eller offentlig) samarbejdspartner så som virksomheder, fonde, forskningsråd m.v. eller f.eks. fondsmidler givet som "frie" midler. Parternes bidrag kan herunder omfatte både kontante midler og andre ressourcer af økonomisk værdi, f.eks. personale (løn), apparatur eller lokaler.
3. Rekvireret forskning er forskning på kommercielle vilkår, som er finansieret fuldt ud af en ekstern rekvirent typisk en erhvervsvirksomhed (ofte i form af dækning af alle lønomkostninger og et overhead på 150)¹.

For så vidt angår forskning, som involverer offentlige midler, dvs. *egenfinansieret* forskning og *samfinansieret* forskning, er der en pligt for forskeren til at offentliggøre sine forskningsresultater. Dette følger af princippet i Universitetslovens § 2, stk. 3, som set i sin helhed lyder således:

§ 2. Universitetet har til opgave at drive forskning og give forskningsbaseret uddannelse indtil højeste internationale niveau inden for sine fagområder. Universitetet skal sikre et ligeværdigt samspil mellem forskning og uddannelse, foretage en løbende strategisk udvælgelse, prioritering og udvikling af sine forsknings- og uddannelsesmæssige fagområder og udbrede kendskab til videnskabens metoder og resultater.

Stk. 2. Universitetet har forskningsfrihed og skal værne om denne og om videnskabsetik.

Stk. 3. Universitetet skal samarbejde med det omgivende samfund og bidrage til udvikling af det internationale samarbejde. Universitetets forsknings- og uddannelsesresultater skal bidrage til at fremme vækst, velfærd og udvikling i samfundet. Universitetet skal som central viden- og kulturbærende institution udveksle viden og kompetencer med det omgivende samfund og tilskynde medarbejderne til at deltage i den offentlige debat.

Stk. 4. Universitetet kan med grundlag i sin forskning udføre opgaver for en minister efter aftale med denne, jf. dog § 33, stk. 2.

Stk. 5. Universitetet skal medvirke til at sikre, at den nyeste viden inden for relevante fagområder gøres tilgængelig for videregående uddannelse uden forskning.

Det følger heraf, at hemmeligholdelse aldrig kan komme på tale fsva. forskningsprojekter, som involverer offentlige midler. Mht. samfinansierede projekter antages det dog, at det kan aftales nærmere, hvordan – ikke "om" – offentliggørelsen skal finde sted².

---

¹ Se også Regler for samarbejds- og rettighedsaftaler mellem offentlige forskningsinstitutioner og private virksomheder, p. 9 (Johan Schlüter-udvalget, oktober 2008). Se <http://www.fi.dk/innovation/samspil-mellem-forskning-og-erhvervsliv/modelaftaler/regelgrundlag/Regler%20for%20samarbejds-%20og%20rettighedsaftaler%20-%20Notat.pdf>

² Samarbejdsaftaler mellem universiteter og erhvervsvirksomheder, p. 13 (Forskningsministeriet, august 2000). Se <http://vtu.dk/publikationer/2000/samarbejdsaftaler-mellem-universiteter-erhvervsvirksomheder/>

Med hensyn til *rekvireret forskning* er udgangspunktet et andet, jf. f.eks. bemærkningen i Samarbejdsaftaler mellem universiteter og erhvervsvirksomheder, hvorefter det som udgangspunkt er den private rekvirent, "... som ejer forskningsresultatet. Rekvirenten bestemmer tidspunktet for eventuel offentliggørelse. Andet og mere præcise regler og krav kan følge af aftale."³ Udgangspunktet er det samme i Johan Schlüter-udvalgets notat "Regler for samarbejds- og rettighedsaftaler mellem offentlige forskningsinstitutioner og private virksomheder", som er udarbejdet med henblik på at indkredse og præcisere det "aftalerum", som parterne har, når de indgår aftaler om immaterielle rettigheder. Heraf fremgår ligefrem, at "... såfremt forskningen udføres som indtægtsdækket virksomhed, vil det normalt indgå i aftalen, at forskningsresultaterne ikke offentliggøres"⁴. I Rektorkollegiet og DI's rapport er synspunktet ligeledes, at alle rettigheder, der skabes i projektet, tilhører virksomheden, som også bestemmer, om resultaterne skal offentliggøres⁵.

Om fremgangsmåden ved indgåelsen af sådanne aftaler fremgår det af KU's interne retningslinjer, at dekanerne er ansvarlige, men at kompetencen efter omstændighederne kan være delegeret til fakultetsdirektører eller institutledere. I praksis vil fakulteterne kunne få assistance fra Tech Trans-kontoret, som er en enhed under Forskning & Innovation på KU. Det fremgår videre af de interne retningslinjer, at alle fortrolighedsaftaler med immaterialrettigheder skal godkendes af Forskning & Innovation.

2.2.2. Praksisudvalgets bemærkninger

Praksisudvalget anerkender, at hensynet til tredjemands økonomiske interesser kan tale for en hemmeligholdelse af visse forskningsresultater og er således enig i, at sondringen mellem egen- og samfinansieret forskning og rekvireret forskning i praksis ofte vil give god mening. Udvalget finder dog ikke, at et *udgangspunkt* om hemmeligholdelse er hensigtsmæssigt selv ikke for rent eksternt finansierede projekter. Selv om der ikke for de eksternt finansierede projekters vedkommende er nogen forpligtelse for de involverede KU-forskere til at offentliggøre forskningsresultater, så gør det almindelige udgangspunkt om offentliggørelse og videnformidling sig dog også gældende her. Hemmeligholdelse bør således kun komme på tale efter nøje overvejelser og bør kun accepteres tøvende og på betingelse af, at omfanget præciseres.

Ved vurderingen af, om hemmeligholdelse konkret kan accepteres, kan der bl.a. lægges vægt på hensynet til den eksterne parts interesser i at kunne udnytte forskningsresultatet kommercielt og projektets almene forskningsmæssige interesse og betydning for de involverede forskere. I den udstrækning forskningsprojektet leder til en patentering, vil hemmeligholdelse af viden, som er indeholdt i patentet (dvs. patentansøgningen), normalt ikke kunne accepteres, efter patentansøgningen er

---

³ Samarbejdsaftaler mellem universiteter og erhvervsvirksomheder, p. 13

⁴ Regler for samarbejds- og rettighedsaftaler mellem offentlige forskningsinstitutioner og private virksomheder, p. 17

⁵ Kontakter, kontrakter og kodeks – forskningssamarbejde mellem universiteter og virksomheder, p. 32 (Rektorkollegiet og DI, september 2004)

blevet offentlig tilgængelig. Også mere almene hensyn skal indgå, f.eks. offentlighedens interesse i at opnå kendskab til forskningsprojektet og dets resultater. Selv om de nævnte hensyn alle er relevante, er de ikke nødvendigvis ligeværdige, og navnlig tilstedeværelse af væsentlige almene interesser i offentliggørelse bør ikke kunne tilsidesættes under henvisning til økonomiske hensyn.

Det bør præciseres, at et evt. "ejerskab" til forskningsresultater fra et rekvireret forskningsprojekt naturligvis ikke omfatter den almindelige viden og de almene metodiske eller andre færdigheder, som projektet har genereret, og at en aftale om hemmeligholdelse således ikke kan afholde en forsker fra at gøre brug af eller offentliggøre de således erhvervede færdigheder. Udtryk som "ejerskab", der ikke har noget præcist retligt indhold, bør i øvrigt altid undgås, og parternes adgang til at bruge informationen bør i stedet beskrives konkret og funktionelt.

Det bemærkes afslutningsvis, at andelen af rekvireret forskning er meget ringe på KU. Hertil kommer, at denne forskning ofte udføres inden for områder, som ikke har forskningsmæssig interesse eller fører til forskningsrelevante informationer. Dette betyder, at der kun indgås et fåtal af aftaler om hemmeligholdelse i forbindelse med sådanne projekter, og at de aftaler, der indgås, ofte angår projekter uden videre forskningsmæssig interesse for KU's forskere. Udvalget bemærker i den forbindelse, at dette bør føre til en ekstra opmærksomhed på de aftaler, som måtte blive indgået. Det skal i den forbindelse navnlig søges undgået, at den praksis for hemmeligholdelse, som ofte vil være velbegrundet ved sådanne projekter, får en afsmittende effekt f.eks. i grænseområdet til områder, hvor hemmeligholdelse ikke kan komme på tale. Udvalget forslår på denne baggrund, at det sikres, at alle aftaler om hemmeligholdelse godkendes centralt, f.eks. af Tech Trans-kontoret også selv om disse ikke involverer patent- eller andre immaterialrettigheder.

2.3. Fortrolige oplysninger m.v.

I samarbejdet mellem universiteterne og virksomhederne stiller begge parter ofte viden til rådighed for forskningsprojekterne. I den udstrækning en virksomhed stiller fortrolige informationer til rådighed, vil beskyttelse af disse kunne begrunde hemmeligholdelse fsva. den fortrolige viden, hvis denne har en særlig økonomisk værdi for den eksterne part.⁶ En sådan fortrolighed omfatter ikke de konkrete forskningsresultater, som kommer ud af samarbejdet. Parterne skal i den forbindelse være særligt opmærksomme på, at forskeren f.eks. i forbindelse med publicering kan være underlagt dokumentationskrav, som indebærer en adgang til præ viden. Det skal sikres, at en evt. hemmeligholdelse af sådanne informationer ikke afskærer sådan dokumentation.

---

⁶ For personoplysninger, som er personhenførbare, følger det af reglerne i Persondataloven, at offentliggørelse normalt ikke er tilladt. Dette betyder, at oplysninger om personer normalt kun kan offentliggøres, hvis der finder en anonymisering sted. Det følgende tager ikke sigte på sådanne oplysninger.

En forpligtelse for KU og de projektinvolverede til at hemmeligholde kommercielle eller andre følsomme oplysninger følger allerede af lovgivningen og påhviler både KU og de involverede forskere, selv uden udtrykkelig aftale. Selv uden aftaler sikrer lovgivningen på denne måde fortrolighed omkring den viden, som parterne indskyder i projektet.⁷ Behovet for yderligere aftalemæssige begrænsninger skal derfor altid overvejes i lyset af de allerede eksisterende muligheder, som formentlig ofte vil være fuldt tilstrækkelige til at beskytte tredjeparts interesser.

Københavns Universitet er omfattet af Offentlighedsloven, hvilket som udgangspunkt betyder, at der skal gives aktindsigt i dokumenter, der er oprettet som led i administrativ sagsbehandling. Der er imidlertid en række oplysninger, som kan undtages fra aktindsigt herunder materiale, der tilvejebringes som grundlag for udarbejdelse af offentlig statistik eller videnskabelige undersøgelser, jf. Offentlighedslovens § 10, stk. 1, nr. 5, eller oplysninger om tekniske indretninger eller fremgangsmåder eller om drifts- eller forretningsforhold eller lignende, for så vidt det er af væsentlig økonomisk betydning for den person eller virksomhed, oplysningen angår, at begæringen ikke imødekommes, jf. offentlighedslovens § 12, stk. 1, nr. 2. Den sidstnævnte bestemmelse er kun anvendelig, hvis indrømmelse af aktindsigt efter et konkret skøn må antages at indebære en nærliggende risiko for, at der - typisk af konkurrencemæssige grunde - påføres den pågældende person eller virksomhed skade, navnlig et økonomisk tab af væsentlig betydning.⁸

Det fremgår af Forvaltningslovens § 27, at den, der virker inden for den offentlige forvaltning, har tavshedspligt, når en oplysning ved lov eller anden gyldig bestemmelse er betegnet som fortrolig, eller når det i øvrigt er nødvendigt at hemmeligholde den for at varetage væsentlige hensyn til offentlige eller private interesser. Af opregningen i bestemmelsens stk. 1, nr. 5 – 7, nævnes som eksempler på sådanne hensyn:

- Det offentliges økonomiske interesser, herunder udførelsen af det offentliges forretningsvirksomhed,
- enkeltpersoners eller private selskabers eller foreningers interesse i at beskytte oplysninger om deres personlige eller interne, herunder økonomiske forhold, eller
- enkeltpersoners eller private selskabers eller foreningers økonomiske interesse i at beskytte oplysninger om tekniske indretninger eller fremgangsmåder eller om drifts- eller forretningsforhold.

Endelig skal Markedsføringslovens § 19 nævnes. Det fremgår af bestemmelsen, at den, der i tjeneste- eller samarbejdsforhold til en virksomhed eller i forbindelse med udførelse af et hverv for denne, har fået kendskab til eller rådighed over virksomhedens erhvervshemmeligheder, ikke ubeføjet må viderebringe eller benytte sådanne hemmeligheder. Som eksempler på erhvervshemmeligheder nævnes tekniske

---

⁷ Se også Regler for samarbejds- og rettighedsaftaler mellem offentlige forskningsinstitutioner og private virksomheder, s. 15 – 16 og Samarbejdsaftaler mellem universiteter og erhvervsvirksomheder, s. 27 – 28.

⁸ Se Offentlighedsloven med kommentarer af John Vogter, 1998, p. 225 ff.

tegninger, beskrivelser, opskrifter, modeller el.lign. Forbuddet vedvarer i tre år efter tjenesteforholdets, samarbejdsforholdets eller hvervets ophør.

Tech Trans-kontoret under Forskning & Innovation på KU har indarbejdet følgende standard i deres paradigme vedrørende rekvireret forskning:

”Den viden, KU erhverver om Rekvirentens forretning, drift, anlæg m.m., betragtes som konfidentiel information og må alene udnyttes inden for den Rekvirerede Forsknings formål...”

Det fremgår videre af standardvilkårene, at hemmeligholdelsespligten ikke omfatter erhvervshemmeligheder som:

- på tidspunktet for modtagelsen var offentliggjort eller på anden måde tilgængelig for offentligheden,
- efter modtagelsen er blevet offentliggjort eller blevet tilgængelige for offentligheden på anden måde, uden at dette skyldes modtagerens tilsidesættelse af hemmeligholdelsesforpligtelsen,
- allerede på modtagelsestidspunktet var retmæssigt i modtagerens besiddelse uden hemmeligholdelsesrestriktioner,
- retmæssigt var meddelt af andre, som ikke havde modtaget dem mod at sikre deres fortrolige karakter over for den Part, som udbredte dem,
- efterfølgende er udviklet uafhængigt af projektet af den modtagende Part, eller
- er eller bliver omfattet af love eller bekendtgørelser, offentligretlige afgørelser, domme, kendelser m.v., som pålægger den modtagende Part at videregive informationen helt eller delvist.

2.3.1. Praksisudvalgets bemærkninger

Praksisudvalget finder, at behovet for at beskytte præeksisterende følsom information vil kunne være helt legitimt. Det gælder dog også her, at det er *udgangspunktet*, at der er fuld adgang til at offentliggøre præeksisterende projektmateriale. Dette udgangspunkt bør kun fraviges efter nærmere konkrete overvejelser.

En hemmeligholdelse af præ viden omfatter ikke de *forskningsresultater*, som brugen af den hemmelige viden medfører. Det kan dog efter udvalgets opfattelse nok ikke udelukkes, at en vis ”hemmeligholdelse” ville kunne blive relevant under helt særlige omstændigheder, f.eks. hvis dele af resultaterne ville kunne medføre en eksponering af de fortrolige oplysninger. Sådanne særlige hensyn vil dog normalt kunne løses gennem anonymisering og den nærmere tilrettelæggelse af projektet. Det skal som allerede nævnt altid sikres, at forskeren har adgang til at offentliggøre modtagne oplysninger med henblik på at kunne dokumentere sine forskningsresultater.

Det bør normalt ikke kunne accepteres, at der aftales en hemmeligholdelse, som rækker videre end de begrænsninger, som allerede følger af lovgivningen. Udvalget kan på denne baggrund tilslutte sig de begrænsninger, som følger af Tech Trans-kontorets paradigme og bemærker, at man kun under helt særlige omstændigheder og efter en nøje konkret afvejning af de modstående interesser bør acceptere en

videregående beskyttelse end den, som følger heraf. Det bør navnlig aldrig accepteres, at allerede offentlig information hemmeligholdes. På samme måde vil hemmeligholdelse heller ikke kunne komme på tale fsva. ”fagets almindelige erfaringer”. Som ”erhvervs-” eller ”forretningshemmeligheder” beskyttes således efter lovgivningen kun oplysninger, som en virksomhed har en berettiget interesse i at kunne holde fortrolige, fordi de pågældende oplysninger repræsenterer noget for den pågældende virksomhed særligt og værdifuldt. Det vil i den forbindelse være nærliggende at lægge vægt på de hensyn, som er nævnt i offentlighedsloven, jf. ovenfor, dvs. om en offentliggørelse af de pågældende oplysninger vil ”påføre den pågældende person eller virksomhed skade, navnlig et økonomisk tab af væsentlig betydning”.

Det bør endelig også altid aftales, hvor længe hemmeligholdelsespligten skal eksistere. Hemmeligholdelse bør falde bort i tilfælde af, at den pågældende information bliver offentlig tilgængelig, f.eks. i forbindelse med en patentansøgning, eller taber sin aktualitet eller særlige betydning.

3. Udskydelse af forskningspublicering

Praksis viser, at man i en række tilfælde opererer med udskydelse af publicering af forskningsresultater. Denne mulighed er naturligvis langt mindre indgribende i forhold til udgangspunktet om offentliggørelse end hemmeligholdelse. Det gælder dog også, at udskydelse kun bør kunne accepteres, hvis der foreligger konkrete omstændigheder, som taler herfor, jf. herved bl.a. Videnskabsministeriets ”Retningslinier for universiteternes forskningssamarbejde med private virksomheder”, hvorefter offentliggørelsen altid skal ske inden for rimelig tid fra det tidspunkt, hvor endelige eller publicerbare forskningsresultater foreligger.⁹ Af Rektorkollegiet og DI’s rapport fremgår det, at offentliggørelse af resultater under normale omstændigheder bør finde sted inden for 1 – 3 måneder – under hensyntagen til eventuelle patentansøgninger.¹⁰

Der er ingen tvivl om, at de ovenfor nævnte hensyn – finansiering og beskyttelse af fortrolige oplysninger – vil kunne begrunde en udskydelse. I praksis har man dog også accepteret, at offentliggørelse af resultater udskydes især i forbindelse med hensynet til erhvervelse af *patentbeskyttelse* m.v. Dette skyldes, at der ifølge Patentlovens § 2, stk. 1, kun kan meddeles patent på opfindelser, som er nye i forhold til, hvad der var kendt før patentansøgningens indleveringsdag, og som tillige adskiller sig væsentligt fra det kendte. Som kendt anses alt, hvad der er blevet almindeligt tilgængeligt gennem skrift, foredrag, udnyttelse eller på anden måde, jf. samme bestemmelses stk. 2. Udskydelse af offentliggørelse af hensyn til beskyttelse af rettigheder er nærmere reguleret i Forskerpatentlovens §§ 10 – 11. Det følger heraf, at universiteterne kan

---

⁹ Retningslinier for universiteternes forskningssamarbejde med private virksomheder, p. 4 (Videnskabsministeriet, januar 2005). Se <http://vtu.dk/lovstof/gaeldende-love-og-regler/lov-om-universiteter-universitetsloven/retningslinier-universiteternes-forskningssamarbejde-private.pdf>

¹⁰ Kontakter, kontrakter og kodeks – forskningssamarbejde mellem universiteter og virksomheder, p. 26

pålægge egne ansatte at udskyde offentliggørelse i to måneder. Yderligere / længere udskydelse af fristen kan i enkelte tilfælde komme på tale.

Ved en aftale om udskydelse af publicering bør der udvises særlig tilbageholdenhed, når det drejer sig om resultater, som indgår i en *ph.d.-afhandling*. Det følger af ph.d.-bekendtgørelsens §§ 19 – 20, at ph.d.-afhandlingen skal forsvares ved et offentligt forsvar, hvor forfatteren har lejlighed til at redegøre for sit arbejde og forsvare sin afhandling over for bedømmelsesudvalgets medlemmer. Videre fremgår det, at universitetet fastsætter tid og sted for det offentlige forsvar, som skal finde sted tidligst to uger efter, at bedømmelsesudvalget har afgivet sin indstilling, og senest tre måneder efter at afhandlingen er indleveret til universitetet. Universitetet skal sørge for, at ph.d.-afhandlingen er offentligt tilgængelig i rimelig tid før forsvaret. Ifølge ph.d.-bekendtgørelsens § 20, stk. 3, kan universitetet dog beslutte, at forsvaret udskydes, hvis ”særlige forhold” gør sig gældende. En udskydelse af forsvaret forudsætter en aftale mellem forfatteren og universitetet, herunder om tidspunktet for forsvarets afholdelse. Det fremgår af Videnskabsministeriets vejledning til bekendtgørelsens § 20, stk. 3, at der med ”særlige omstændigheder” ikke mindst tænkes på tilfælde, hvor beskyttelse af immaterielle rettigheder nødvendiggør en udskydelse.

Ph.d.-bekendtgørelsens krav om offentligt forsvar kan således ved kontraktssamarbejder med erhvervslivet komme i konflikt med virksomhedernes ønske om / behov for hemmeligholdelse. Et ph.d.-forsvar kan imidlertid ikke være fortroligt, og der kan derfor opstå spørgsmål om forpligtelse af den ph.d.-studerende til at hemmeligholde oplysninger. Det kan gøre sig gældende for så vidt angår eksempelvis forretningshemmeligheder, men kan tillige være aktuelt i forhold til beskyttelse af eventuelle opfindelser. Det er i den forbindelse vigtigt at være opmærksom på, at eventuelle fortrolige dele af forskningsprojektet ikke kan lægges til grund for tildeling af ph.d.-graden. Hemmeligholdelsesbestemmelser bør derfor kun indgås efter en konkret vurdering af de involverede interesser. Endelig er der, som det fremgår, mulighed for at udskyde forsvaret under hensyntagen til beskyttelse af immaterielle rettigheder¹¹.

3.1. Praksisudvalgets bemærkninger

Det kræver en særlig begrundelse at acceptere en udskydelse af forskningsresultater, men det siger sig selv, at de praktiske problemer og principielle betænkeligheder, som er forbundet med udskydelse, er mindre end dem, som er forbundet med hemmeligholdelse. I de tilfælde, hvor man af de grunde, som er nævnt ovenfor, overvejer hemmeligholdelse, bør udskydelse altid overvejs som et alternativ. Man bør kun vælge hemmeligholdelse, hvis udskydelse ikke er tilstrækkeligt på grund af særlige omstændigheder.

I forbindelse med udskydelse skal det sikres, at udskydelsen ikke i realiteten svarer til en hemmeligholdelse. Dette vil navnlig kunne være tilfældet, hvis udskydelse

---

¹¹ Se også Regler for samarbejds- og rettighedsaftaler mellem offentlige forskningsinstitutioner og private virksomheder, p. 17 - 18

strækker sig over en længere tid. En udskydelse, som rækker ud over et par måneder, jf. ovenfor, bør normalt anses som en hemmeligholdelse og bedømmes efter de principper, som er nævnt ovenfor. Tidsfrister bør altid præciseres nøje og udtryk som ”rimelig tid” m.v. bør undgås.

I forbindelse med aftaler om udskydelse bør formålet altid præciseres nøje. Hvis formålet realiseres før udløbet af tidsperioden – patentansøgningen indleveres f.eks. tidligere end forventet – kan offentliggørelse finde sted.

Udskydelse bør aldrig accepteres med henblik på ”godkendelse” eller ”accept” af forskningsresultater. Udskydelse med henblik på orientering, indhentelse af kommentarer, berigtigelse af fejl og mangler o.lign. kan normalt accepteres, men det skal gøres klart, at beslutningen om at offentliggøre forskningen træffes af forskeren.

4. Høringssvar fra fakulteterne m.v.

Fakulteternes samt Forskning & Innovations tilbagemeldinger er omtalt nedenfor. Til sidst i afsnittet findes udvalgets kommentarer til tilbagemeldingerne.

4.1. Forskning & Innovation

Tech Trans Kontoret under Forskning & Innovation anfører, at man følger Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udviklings ”Retningslinjer for universiteternes forskningssamarbejde med private virksomheder” af 21. januar 2005, herunder også retningslinjer for fortrolighed og offentliggørelse af forskningsresultater.

Samfinansieret forskning

Det oplyses, at ministeriets anvisninger er kommet til udtryk i kontorets interne retningslinjer i relation til samarbejdsaftaler.

Indtægtsdækket virksomhed

FI anfører, at Tech Trans Kontoret bestræber sig på at bevare muligheden for at publicere. Man bemærker i øvrigt med henvisning til Schlüter-udvalgets modelaftale for rekvireret forskning, som kun i særlige tilfælde opererer med muligheden for forskningsinstitutionens publicering, at det kan være vanskeligt at få bedre vilkår om publicering ind i aftalerne, når både ministeriet og Schlüter-udvalget har bifaldet denne modus operandi.

Tech Trans Kontoret anfører, at der anvendes standardaftaler, idet man understreger, at disse anvendes som udgangspunkt for forhandling. Man bemærker, at det således er meget sjældent, at den endelige aftale ser ud som standardaftalen. Det oplyses i den forbindelse, at et af de parametre, der ofte ændres på, er publiceringsbestemmelserne.

4.2. Fakulteternes tilbagemeldinger

Fælles for de fakulteter, der har erhvervssamarbejde (primært de våde områder), er, at de følger retningslinjerne udstukket af Forskning & Innovation, og at de i tvivlstilfælde inddrager Forskning & Innovation.

4.2.1. Det Humanistiske Fakultet, Det Teologiske Fakultet og Det Juridiske Fakultet

Fakulteterne henviser til deres beskedne erhvervssamarbejde, idet de oplyser, at de ikke har haft problemer med hemmeligholdelsesklausuler.

4.2.2. Det Farmaceutiske Fakultet og Det Naturvidenskabelige Fakultet

Begge fakulteter henviser til Forskning & Innovations hørings svar.

4.2.3. Det Biovidenskabelige Fakultet

Fakultet bemærker, at når man samarbejder om et forskningsprojekt vil succeskriteriet for forskerne være, at den nye viden opnået i projektet publiceres. Fakultetet oplyser, at man for at sikre dette ikke indgår samarbejdsaftaler om forskningsprojekter, hvor forskerne er forhindret i at publicere sine egne og fælles resultater.

Publikation og fortrolighed ved rekvireret forskning:

Fakultetet bemærker, at et hovedtræk ved rekvireret forskning er, at den ydelse, der leveres til den eksterne part, ikke har nogen særlig publikationsinteresse for forskeren. I nogle projekter kan der dog være en interesse for LIFE-forskeren i at kunne publicere resultaterne. Det fremgår derfor af LIFE's standardparadigme, at LIFE har ret til at publicere LIFE's generelle resultater af det rekvirerede arbejde, men at specifikke resultater (som er defineret i aftalen) alene kan publiceres efter accept fra den eksterne part. Man vil altid sikre, at den eksterne part alene kan offentliggøre den fulde rapport modtaget fra LIFE. Delvis offentliggørelse af rapporten fra LIFE kan alene ske efter forudgående godkendelse fra LIFE.

Endelig bemærker fakultetet, at projekter, hvor forskeren har en publikationsinteresse, i reglen ikke vil blive finansieret som indtægtsdækket virksomhed, men som samfinansieret forskning.

4.2.4. Det Samfundsvidenskabelige Fakultet

Fakultetet oplyser, at man har haft Praksisudvalget henvendelse i høring på fakultetets institutter. Fakultetet bemærker, at der er lidt forskellige erfaringer med aftaler/klausuler på de forskellige institutter.

På psykologi findes der eksempler på helt konkrete aftaler, hvor særlige forhold har gjort sig gældende, blandt andet hvor militært personel er involveret.

Vedrørende sociologi fremhæves det, at eventuelle krav om anonymisering af virksomheder/arbejdspladser eller lignende, som måtte være genstand for

undersøgelse, er helt i overensstemmelse med almindelig forskningspraksis.

Hvad angår Statskundskab har man ikke på instituttet aftaler, der begrænser forskernes ret til at publicere resultaterne af deres forskning, ligesom man på Økonomi og Antropologi ikke har kendskab til, at der skulle være indgået aftaler i forskningssamarbejder med eksterne parter indeholdende hemmeligholdelsesklausuler.

4.2.5. Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet

Fakultetet oplyser, at problemstillingerne løses ad hoc, og at Forskning & Innovation inddrages, når det vurderes at være nødvendigt.

4.2.6. Praksisudvalgets bemærkninger

Praksisudvalget hæfter sig ved, at emnet ikke synes sat have påkaldt sig videre interesse eller nærmere selvstændige overvejelser ved fakulteterne, men at fakulteterne følger retningslinjerne udstukket af Forskning & Innovation. Derudover bemærker udvalget, at Forskning & Innovation henholder sig til ministeriets retningslinier, hvorefter der sker publicering i relation til egenfinansieret og samfinansieret forskning. Endelig ser udvalget positivt på, at man i videst mulig udstrækning forsøger at bevare muligheden for at publicere, når der er tale om rekvireret forskning med forskningsmæssig interesse.

Udvalget tager til efterretning, at Forskning & Innovation finder, at Schlüter udvalgets rapport indebærer et svagt forhandlingsudgangspunkt med hensyn til at undgå hemmeligholdelse i forhold til eksternt finansierede projekter. Hertil bemærkes, at udvalget, som det er fremgået, ikke kan anbefale, at KU tager som sit udgangspunkt, at der skal gælde krav om hemmeligholdelse i projekter, som er eksternt finansierede. Udgangspunkt er offentliggørelse, og en fravigelse bør kun komme på tale, hvis der foreligger konkrete, særlige omstændigheder, jf. ovenfor.

5. De øvrige danske universiteters praksis

De øvrige danske universiteter er i deres egenskab af universiteter omfattet af det samme regelsæt som KU.

I forbindelse med det forberedende arbejde til etablering af Det Danske Universitetscenter ved Graduate University of Chinese Academy of Sciences¹² foretog Universitets- og Bygningsstyrelsen en telefonisk høring af udvalgte universiteters

---

¹² Som del af Videnskabsministeriets Kina-strategi etableres et dansk universitetscenter i Kina i samarbejde med Graduate University of Chinese Academy of Sciences (GUCAS) og Chinese Academy of Sciences (CAS). Målet er at skabe de bedste vilkår for, at danske universiteter og virksomheder tager del i og får udbytte af Kinas store satsning på viden og talent. Mere om samarbejdet kan ses på <http://www.ubst.dk/uddannelse-og-forskning/internationalt-samarbejde/dansk-kinesisk-samarbejde>.

praksis med hemmeligholdelsesklausuler. Konklusionen på høringen var, at Universitets- og Bygningsstyrelsen kunne notere, at universiteterne i et vist omfang kunne acceptere fortrolighedsforpligtelser, så længe disse er tidsbegrænsede og sagligt begrundet.

Som anført ovenfor under pkt. 1.2 har udvalget med e-mail af 20. oktober 2009 foretaget en høring af de øvrige danske universiteter om deres praksis omkring hemmeligholdelsesklausuler. Følgende universiteter har svaret: SDU, CBS, RUC og ITU.

Svarene er ikke umiddelbart homogene eller fyldestgørende, hvorfor entydige konklusioner vanskeligt kan udledes på baggrund heraf.

Af høringssvarerne kan det dog konstateres, at de nævnte universiteter i deres virke har behandlet problemstillingen om hemmeligholdelsesklausuler – ofte i forbindelse med rekvireret forskning.

Det betyder, at der er udviklet en praksis, der er i overensstemmelse med det af ministeriet fastsatte regelsæt. Det fremgår blandt andet af svarene, at accept af en hemmeligholdelsesklausul ofte beror på en konkret vurdering af aftaleforholdet. Saglige begrundelser for hemmeligholdelse, eksempelvis patentering, kan medføre udsættelse af publicering i op til 3 – 6 måneder.

6. Udvalgets sammenfatning

Udvalget har taget rektors konklusion til efterretning. Det er i den forbindelse også udvalgets udgangspunkt, at den forskning, der bedrives ved Københavns universitet, skal være offentlig tilgængelig. Praksisudvalget noterer på denne baggrund, at der består en åbenbar spænding mellem universitetets forpligtelse til at sikre offentliggørelsen af forskningsresultater og et ønske om hemmeligholdelse.

Udvalget anerkender dog også, at der kan være legitime grunde til at hemmeligholde oplysninger erhvervet i forbindelse med forskningsprojekter herunder især i forbindelse med 1) eksternt finansierede projekter og 2) projekter med eksterne parter, hvor forskere får adgang til fortrolige oplysninger så som erhvervshemmeligheder. I det første tilfælde vil hemmeligholdelsen rette sig mod forskningsresultatet. I det andet vil hemmeligholdelsen rette sig mod de pågældende oplysninger, som typisk leveres, før projektet påbegyndes, og hemmeligholdelse af egentlige forskningsresultater kommer normalt ikke på tale.

Hemmeligholdelsesklausuler bør efter udvalgets opfattelse alene indgås i den udtrækning, dette er nødvendigt henset til de konkret involverede interesser og altid kun efter en nøje afvejning af de involverede interesser.

7. anbefalinger

Det er udvalgets generelle anbefaling, at området følges tæt. Området for rekvireret forskning er for tiden lille, og evt. beslutninger om at udbygge dette område bør medtage, at dette formentlig ville indebære en "pris" i form af en øget hemmeligholdelse.

Området for hemmeligholdelse bør efter udvalgets opfattelse inddæmmes, og det bør undgås, at en praksis om hemmeligholdelse breder sig fra området for rekvireret forskning til universitetets øvrige område.

Af mere konkrete tiltag m.v. peger udvalget på følgende:

- Alle aftaler, som medfører hemmeligholdelse af forskningsresultater, bør forankres i den centrale administration, f.eks. Tech Trans-enheden, som bør have til opgave at godkende sådanne aftaler. De allerede eksisterende procedurer bør indskærpes, og pligten skal omfatte alle hemmeligholdelsesaftaler, og ikke kun sådanne, som angår immaterialrettigheder.
- Der bør være fokus på aftaler om hemmeligholdelse. Hemmeligholdelse kræver altid en særlig, forudgående og skriftlig aftale. Aftalen bør formuleres restriktivt, dvs. på en sådan måde, at det er klart, hvad hemmeligholdelsen omfatter, og også, at den ikke går længere end nødvendigt af hensyn til de involverede særlige hensyn. Det bør navnlig altid overvejes nøje, om udsættelse af offentliggørelse vil kunne være tilstrækkeligt. Der kan endelig være særlige omstændigheder, som påvirker bedømmelsen yderligere, og som vil kunne føre til, at hemmeligholdelse slet ikke kan accepteres. Dette kunne f.eks. og navnlig være i forbindelse med ph.d.-projekter, hvor det absolut skal sikres, at den studerende kan erhverve sin grad.

I forbindelse med indgåelsen af aftaler om hemmeligholdelse bør navnlig følgende konkrete forhold overvejes og reguleres i aftalen:

- Hemmeligholdelse kræver udtrykkelig hjemmel i aftalen og kan ikke udledes af aftalen eller af "loyalitetshensyn" el.lign. Hemmeligholdelse skal altid aftales, før projekter påbegyndes. Det kan således ikke accepteres, at der aftales hemmeligholdelse i løbet af projekter.
- Aftaler om hemmeligholdelse forudsætter en konkret begrundelse, som klart identificerer de involverede interesser. Det skal præciseres, hvorfor disse hensyn kræver hemmeligholdelse, og hvorfor man ikke kunne opnå det ønskede resultat på anden måde f.eks. ved udskydelse af offentliggørelse, anonymisering el.lign.
- Hemmeligholdelse bør altid afgrænses tidsmæssigt. Længden, som kan accepteres, afhænger selvsagt af omstændighederne. Hvis man er inden for områder med hastig teknologisk udvikling, vil en kort frist normalt være naturlig. Anderledes, hvis det drejer sig om f.eks. datasamlinger, som har blivende værdi for den eksterne part. For de sidstnævnte informationers vedkommende vil fristen kunne være ganske lang. Ud over at fastsætte en

given periode bør det også præciseres, at pligten til hemmeligholdelse vil kunne bortfalde pga. nogle konkrete omstændigheder, f.eks. at informationen bliver offentlig tilgængelig.

- Fsva. fortrolige oplysninger, som tredjemand leverer før projektets opstart, bør det altid præciseres meget nøje, hvilke oplysninger det drejer sig om, og hvilken brug, som er tilladt hhv. ikke-tilladt. Det bør også overvejes, om brugen vil kunne være acceptabel under visse omstændigheder, f.eks. i anonymiseret form. Man bør altid vælge de alternativer, som sikrer den videst mulige adgang til offentliggørelse. Det skal sikres, at den påtænkte brug er afstemt med graden af offentlighed. Hvis et review af forskningsresultatet f.eks. kræver, at der er adgang til underliggende data, skal dette afklares i aftalen.
- Forholdet mellem fortrolig præ viden – som vil kunne holdes hemmelig – og forskningsresultat – som bortset fra under helt specielle omstændigheder ikke kan – skal altid præciseres.

8. Afsluttende bemærkninger

Praksisudvalget hilser det velkomment, at ledelsesteamet har bragt emnet op. Offentliggørelsen af forskningsresultater er universitært hjerteblod, og fastlæggelsen af rammerne for begrænsninger heri bør derfor påkalde sig stor interesse. Spændingen mellem offentliggørelse og hemmeligholdelse vil formentlig påkalde sig større interesse i fremtiden, og dette vil muligvis kunne medføre et pres på KU for at acceptere hemmeligholdelse i videre udstrækning, end det sker nu, i jagten på forskningsmidler i konkurrence med forskere fra andre universiteter. Udvalget bemærker i den forbindelse, at det er væsentlig at sikre, at KU som led i en sådan konkurrence ikke giver køb på principperne om offentliggørelse for at opnå kortsigtede gevinster i form af konkrete bevillinger. Det er derfor vigtigt, at emnet følges tæt.

P.u.v.

Jens Schovsbo
Formand